

Studiu comparativ privind legislația arhivistică actuală din România și Franța

CRISTIAN FILIP

Înființarea, la începutul deceniului patru al secolului al XIX-lea, a instituției Arhivelor Statului în Țara Românească și Moldova răspundea unor cerințe stringente ale momentului. Prin structură și mod de organizare, aceasta demonstra procesul de modernizare a societății românești, care resimțea nevoia acută de a-și conserva documentele create de instituțiile administrative, legislative și judecătorești ca fundament al dezvoltării interne și cunoașterii istoriei naționale.

Tocmai de aceea, de-a lungul timpului, Arhivele Naționale au cunoscut mai multe reorganizări determinate de evoluția social-economică și politică a statului român. Aceste repetate măsuri de adaptare la noile realități au creat, în mod firesc, numeroase probleme pe care au încercat să le rezolve numeroasele acte normative adoptate în cursul celor 176 ani de existență instituționalizată a Arhivelor românești.

După anul 1989, modificările profunde (dar și dereglările) produse la nivelul societății românești au determinat creșterea rolului acestei instituții în contextul noilor realități. S-a impus modificarea cadrului legislativ prin elaborarea și promulgarea Legii Arhivelor Naționale¹. În momentul adoptării ei de către Parlament, această lege răspundea unor nevoi reale cărora Decretul nr. 472/1971 privind Fondul Arhivistic Național al Republicii Socialiste România² nu le mai corespundea. În anul 2002, Legea Arhivelor Naționale a fost modificată și completată prin Legea nr. 358/2002³, modificată și completată prin Ordonanța de Urgență nr. 39/2006⁴.

Pentru Franța, în lucrarea de față am analizat doar două acte normative:

¹ *Legea Arhivelor Naționale*, nr. 16/1996, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 71, din 9 aprilie 1996.

² Decretul nr. 472/1971 privind Fondul Arhivistic Național, publicat în „Buletinul Oficial al R.S.R.”, partea I, nr. 164, din 30 decembrie 1971 și republicat în nr. 155, din 10 decembrie 1974.

³ Legea nr. 358/2002, pentru modificarea și completarea Legii Arhivelor Naționale, publicată în „Monitorul Oficial al României” nr. 476, din 3 iulie 2002.

⁴ O.U.G. nr. 39/2006 privind modificarea și completarea Legii Arhivelor Naționale, nr. 16/1996, publicată în „Monitorul Oficial al României” nr. 486, din 5 iunie 2006.

1) Codul patrimoniului – partea legislativă (versiunea actualizată până la 28 august 2005)⁵. Facem precizarea că Legea nr. 79-18 din 3 ianuarie 1979 (modificată prin Legea nr. 2000-321 din 12 aprilie 2000) referitoare la arhive a fost abrogată prin art. 7.7^o din Ordonanța nr. 2004-178 din 20 februarie 2004 referitoare la partea legislativă a Codului patrimoniului⁶. Însă, o mare parte din prevederile legii abrogate au fost codificate în Cartea a II-a, intitulată „Arhivele” (de la art. L.211-1 până la art. L.222-3) din Codul patrimoniului – partea legislativă. Observăm, din actul normativ ce reglementează regimul general al arhivelor în Franța, că arhivele, alături de biblioteci, muzee, monumente istorice, situri și spații protejate, sunt considerate bunuri culturale și sunt incluse în Patrimoniul cultural francez.

2) Decretul nr. 79-1037 din 3 decembrie 1979 referitor la competența serviciilor de arhive publice și la cooperarea între administrații pentru preluarea, păstrarea și punerea la dispoziție publică a arhivelor publice (versiunea actualizată până la 13 iulie 2001)⁷. Unele prevederi esențiale ale acestui act normativ au fost modificate prin Decretul 2000-318 din 7 aprilie 2000 referitor la partea de reglementare a Codului general al colectivităților teritoriale⁸.

Din enumerarea actelor normative putem observa că, în Franța, legislația referitoare la arhive se află, o parte, codificată în partea legislativă a Codului patrimoniului și, o altă parte, o formează textul Decretului Consiliului de Stat nr. 79-1037 din 3 decembrie 1979, actualizat și armonizat cu actele normative emise ulterior. De asemenea, observăm că legislația arhivistică franceză a fost armonizată cu ultimele recomandări emise de Consiliul Uniunii Europene în domeniul arhivelor.

⁵ *Code du patrimoine* – partie législative (version consolidée au 28 août 2005). Am consultat versiunea actualizată până la 28.08.2005 din fișierul publicat pe Internet la adresa: www.culture.gouv.fr/culture/infos-pratiques/droit-culture/patrimoine/pdf/code_du_patrimoine.pdf.

⁶ Ordonnance n°2004-178 du 20 février 2004 relative à la partie législative du Code du patrimoine (version consolidée au 2 juillet 2004), publicată în „Journal officiel de la République Française” din 24 februarie 2004. Am consultat versiunea actualizată până la 02.07.2004 de pe site-ul <http://www.legifrance.gouv.fr>

⁷ Décret n°79-1037 du 3 décembre 1979 relatif à la compétence des services d'archives publics et à la coopération entre les administrations pour la collecte, la conservation et la communication des archives publiques (version consolidée au 13 juillet 2001), publicat în „Journal officiel de la République Française” din 5 decembrie 1979. Am consultat versiunea actualizată până la 13.07.2001 de pe site-ul <http://www.legifrance.gouv.fr>

⁸ Décret n°2000-318 du 7 avril 2000 relatif à la partie Réglementaire du code général des collectivités territoriales (version consolidée au 9 avril 2000), publicat în „Journal officiel de la République Française” din 9 aprilie 2000. Am consultat versiunea actualizată până la 09.04.2000 de pe site-ul <http://www.legifrance.gouv.fr>

În România avem o lege a arhivelor, Legea nr. 16/1996, și Legea nr. 182/2000 privind protejerea patrimoniului cultural național mobil, având completări și modificări ulterioare. Acest din urmă act normativ, deși include formal în Patrimoniul Cultural Național la art. 3 alin. e) și *documente de arhivă*, art. 6 alin. 2) nuanțează în sens restrictiv (excepție), tocmai documentele de arhivă care fac parte din Fondul Arhivistic Național al României, documente administrate de Arhivele Naționale și direcțiile județene ale acestora.

Punctăm necesitatea de armonizare a acestor două acte normative și, respectiv, a conceptelor de Fond Arhivistic Național și Patrimoniu Cultural Național în spiritul recomandărilor formulate de Uniunea Europeană în domeniu. Considerăm oportună schimbarea conceptului de Fond Arhivistic Național și introducerea celui de Patrimoniu Arhivistic Național, concept care ar defini cu mai multă rigoare această categorie de valori.

În Franța, în capitolul 1 al Cărții a II-a a părții legislative din Codul patrimoniului sunt definite arhivele ca fiind *ansamblul de documente indiferent de dată, formă sau suport material, create sau primite de orice persoană fizică sau juridică sau de către un serviciu sau organism public sau particular în decursul activității*.

Legea nr. 16/1996 a Arhivelor Naționale definește noțiunea de izvor istoric. Totodată, legiuitorul introduce noțiunea de *Fondul Arhivistic Național al României*, enumerând și genurile de documente care fac parte din acesta. Putem observa că Fondul Arhivistic Național al României, o noțiune juridică generoasă, cuprinde mai multe categorii de documente decât cuprindea Fondul Arhivistic Național al R.S.R., așa cum era el definit prin Decretul de Stat nr. 472/1971.

În Franța, în Codul patrimoniului sunt definite arhivele publice. Acestea sunt constituite din:

- 1) documentele care provin din activitatea de stat, a colectivităților teritoriale, a instituțiilor și a întreprinderilor publice;
- 2) documentele care provin din activitatea organismelor de drept particular însărcinate cu gestionarea serviciilor publice sau din activitatea unei misiuni de serviciu public;
- 3) minutele și repertoarele funcționarilor publici și ministeriali.

Arhivele particulare sunt definite ca ansamblul documentelor care nu intră în raza de aplicare a articolului care definește arhivele publice. Altfel spus, ceea ce nu constituie arhive publice sunt considerate arhive particulare și invers.

Legea nr. 16/1996 a Arhivelor Naționale ale României nu face nici o distincție între arhivele publice și cele particulare. Astfel, actul normativ nu clarifică raporturile dintre Arhivele Naționale, în calitate de administrator al Fondului Arhivistic Național și de custode al proprietății publice în acest domeniu, și deținătorii particulari de documente. În Fondul Arhivistic Național al României intră documentele create și deținute atât de persoane fizice cât și de

către persoane juridice, pe care legea îi denumeste *creatori și deținători de documente*.

În Franța, capitolul 2 din Cartea a II-a a părții legislative a Codului patrimonialului, statuează atât situația arhivelor publice cât și a celor particulare.

Astfel, în Secțiunea 1, arhivele publice sunt declarate imprescriptibile. La expirarea perioadei de păstrare curentă de către instituții, servicii sau organisme creatoare, documentele ce constituie arhive publice sunt selecționate în vederea separării documentelor lipsite de interes administrativ și istoric, destinate distrugerii.

Atunci când un minister, instituție sau organism care a creat și/sau deține arhive publice își încetează activitatea, documentele ce constituie arhivă publică trebuie depuse la Arhivele Franței, dacă nu există o altă prevedere legală stabilită prin actul de lichidare.

În Franța, colectivitățile teritoriale sunt declarate prin lege proprietari ai arhivelor create de acestea. Ele sunt obligate să le păstreze și să le valorifice. Regiunile și colectivitatea teritorială Corsica pot încredința păstrarea arhivelor lor, prin convenție, Arhivelor departamentale unde se află sediul administrativ al regiunii sau colectivității.

În Franța, Arhivele departamentale sunt finanțate de departament și sunt abilitate să preia și să administreze arhivele serviciilor deconcentrate ale statului din departament. Aceeași situație este valabilă și pentru celelalte arhive publice create în domeniul lor, ca și pentru arhivele pe care comunele trebuie sau hotărâsc să le depună la arhivele departamentale. De asemenea, ele pot prelua și arhive create de comunele din departament, precum și arhive particulare. Comunele cu o populație mai mare de 2000 de locuitori sunt obligate să-și depună documentele de stare civilă mai vechi de 50 de ani, planurile și registrele cadastrale încheiate de cel puțin 30 de ani, precum și restul documentelor de arhivă mai vechi de 100 de ani la Arhivele departamentale. Comunele pot păstra documentele sus-menționate și după împlinirea acestor termene, însă numai cu derogare de la prefect, la cererea primarului comunei. Nici un document din arhiva unei comune, depozitată la Arhivele departamentale, nu poate fi eliminat fără acordul Consiliului comunei respective.

Despre competența serviciilor arhivelor publice, cooperarea între administrațiile de stat pentru preluarea, păstrarea și punerea în cercetare a arhivelor publice în Franța se ocupă cel de-al doilea act normativ analizat în prezenta lucrare, Decretul Consiliul de Stat nr. 79-1037 din 3 decembrie 1979. Actul normativ limitează aria de jurisdicție a Arhivelor Franței asupra arhivelor publice. Astfel, arhivele publice ale Ministerelor Afacerilor Externe și Apărării, precum și ale instituțiilor și structurilor subordonate acestora nu intră în aria de competență a Arhivelor Franței. Deși creează arhive publice, legislația franceză scoate de sub controlul Direcției Arhivelor Franței cele două ministere

menționate mai sus, însă le obligă să-și gestioneze fondurile deținute în conformitate cu normativele aflate în vigoare și să asigure accesul la cercetarea documentelor create sau deținute (art. 3 și 4 din Decretul 79-1037/1979).

Legea nr. 16/1996, art. 14, alin. 2, acceptă un număr mai mare de instituții exceptate de la controlul Arhivelor Naționale, obligându-le însă, la art. 17, ca, după trecerea termenului de 30 ani de la creare, inventarele documentelor permanente să fie depuse la Arhivele Naționale sau direcțiile județene și pentru structurile subordonate Ministerului Apărării, S.R.I., Serviciului de Pază și Protecție, alte organe cu atribuții în domeniul siguranței naționale.

În ceea ce privește atribuțiile acordate prin lege Arhivelor Franței, mai întâi trebuie să notăm că legiuitorul francez definește foarte clar prin același act normativ (Decretul 79-1037/1979) așa-numitele „trei vârste ale arhivelor”: arhiva curentă, arhiva intermediară și arhiva istorică (sau definitivă). Arhivele curente sunt considerate documentele de utilitate practică și necesare desfășurării activității serviciilor, instituțiilor și organismelor creatoare sau deținătoare. Obligația păstrării arhivelor curente revine unităților creatoare sau deținătoare, sub controlul direct al Arhivelor Franței. Arhivele intermediare sunt acele documente care au încetat să mai fie arhive curente și care nu mai pot face obiectul unei selecționări, din cauza importanței lor practice (administrative). Păstrarea arhivelor intermediare este asigurată în depozite speciale, denumite în lege *depozite de prearhivare*, spații gestionate de Direcția Arhivelor Franței sau plasate sub controlul acesteia. În cazul absenței procesului de *prearhivare*, arhivele intermediare sunt păstrate fie în localurile unităților creatoare sau deținătoare, sub controlul Direcției Arhivelor Franței, fie în depozite ale Arhivelor Franței. Cea de-a treia categorie de documente, denumite arhive definitive sau arhive istorice, sunt considerate documentele care au ieșit din categoria de arhive intermediare prin procese de selecționare și care sunt destinate păstrării permanente în depozitele aflate în directă administrare a Arhivelor Franței sau plasate sub controlul acesteia.

Astfel, Arhivele Franței sunt abilitate:

- să controleze păstrarea arhivelor curente în spațiile serviciilor, instituțiilor și organismelor publice, atât cele creatoare, cât și deținătoare ale acestora;

- să păstreze sau să controleze păstrarea arhivelor intermediare în depozitele publice de *prearhivare*;

- să păstreze, să selecționeze, să claseze, să inventarieze și să pună în circuitul public arhivele istorice după transferul lor în spațiile de depozitare ale Arhivelor Naționale și departamentale.

- să păstreze, să selecționeze, să claseze, să inventarieze și să pună în circuitul public arhivele particulare ajunse în spațiile de depozitare ale Arhivelor

Naționale și departamentale sub formă de donație, moștenire, cesiune, depozit revocabil sau dat.

Arhivele Franței împreună cu fiecare creator stabilesc termenele de păstrare pentru fiecare „vârștă” a arhivei, situația definitivă a documentelor după depășirea încadrării în grupele *arhivă curentă* și *arhivă intermediară*, acestea însemnând eliminarea imediată sau la termen, integrală sau parțială, cu sau fără selecționare, și depunerea documentelor încadrate în grupa *arhivă istorică sau definitivă* la Arhivele Franței sau în spațiile de depozitare aflate sub controlul său.

Legea nr. 16/1996 (art. 3, 5 - 6) lărgeste și adâncește atribuțiile Arhivelor Naționale în administrarea și protecția specială a Fondului Arhivistic Național pentru conservarea documentelor deținute și apărarea de distrugere a celor pe care societatea românească urmează a le crea. Această implicare pluridimensională ar fi presupus o definiție mai clară a atribuțiilor de îndrumare, asistență de specialitate și control ale Arhivelor Naționale, precum și stabilirea atribuțiilor pe linia formării și specializării personalului de arhivă.

Controlul și asistența de specialitate la un număr sporit de unități (creatorii și deținătorii de documente) presupuneau, pe lângă asigurarea unei dotări corespunzătoare din punct de vedere tehnic și cu resurse umane, lărgirea spațiilor de depozitare existente. Dar, din punct de vedere logistic, instituția Arhivelor Naționale nu a fost susținută proporțional cu răspunderea asumată prin lege, mai ales în condițiile în care se constatase deja o lipsă acută de personal specializat pe linie de arhivă la compartimentele specializate din instituțiile administrative sau structurile subordonate.

Elementele specifice de evoluție ale statului român, perioada prelungită de tranziție în care ne aflăm au un impact, uneori catastrofal, asupra fondurilor arhivistice create până în anul 1989 și nu numai. De aceea, legiuitorul român a făcut referire expresă, la art. 12 din Legea nr. 16/1996, la obligația creatorilor și deținătorilor de documente de a le păstra în condiții corespunzătoare, asigurându-le împotriva distrugerii, degradării, sustragerii ori comercializării lor în alte condiții decât cele prevăzute de legislația aflată în vigoare.

Unul dintre principalele mijloace de apărare a documentelor îl reprezintă obligația creatorilor și deținătorilor de a realiza evidența lor, fapt demonstrat de amploarea analizării acestei probleme în Legea 16/1996, art. 7-9, și *Instrucțiuni privind activitatea de arhivă la creatorii și deținătorii de documente* (1996), art. 8-28.

În Franța, conform Decretului Consiliul de Stat nr. 79-1037 din 3 decembrie 1979, din punct de vedere juridic, la nivel național, arhivele publice sunt gestionate de Arhivele Naționale și Arhivele publice departamentale. La nivel de departament, arhivele publice se împart în: arhive departamentale, arhive comunale și arhive spitalicești. Arhivele Naționale sunt constituite din ansamblul spațiilor de depozitare centrale ale arhivelor statului și sunt gestionate de Direcția Arhivelor Franței. Ele păstrează, selecționează, clasează, inventariază și pun în

circuitul public documentele ce provin de la organele centrale ale statului și structurile subordonate acestora în teritoriu, precum și alte documente care le pot fi atribuite sau transmise, cu titlul gratuit sau contra cost, temporar sau definitiv.

Decretul Consiliul de Stat nr. 79-1037 din 3 decembrie 1979 fixează termenul de depunere în depozitele aflate în subordinea Arhivelor Franței a documentelor notariale la 100 de ani, iar pentru documentele create de funcționarii publici și ministeriali la 30 de ani. Funcționarul public sau ministerial, pe de o parte, și Direcția Arhivelor Franței, pe de altă parte, pot conveni să reducă sau să mărească termenul de depunere cu maxim 10 ani, existând posibilitatea de reînnoire a acordului, pentru perioade similare.

Pentru a simplifica lucrurile din punct de vedere juridic, legiuitorul român este mult mai tranșant, la art. 19 din Legea nr. 16/1996, stabilind că: *„Documentele care fac parte din Fondul Arhivistic Național al României odată intrate, potrivit legii, în depozitele Arhivelor Naționale și/sau ale direcțiilor județene ale Arhivelor Naționale, nu mai pot fi retrase din administrarea acestora, eu excepția celor predate în custodie”*. În ceea ce privește țara noastră, pe linia apărării Fondului Arhivistic Național, legislația are prevederi clare în ceea ce privește depunerea documentelor la Arhivele Naționale și direcțiile județene ale acestora. În afara termenului comun de 30 ani de la crearea documentelor și 100 ani pentru registrele de stare civilă și registrele notariale, Legea nr. 16/1996, la art. 13, prevede termenul de depunere de 20 ani pentru documentele fotografice și peliculele cinematografice și cel de 50 ani pentru documentele tehnice.

În Franța, Decretul 79-1037/1979 statuează faptul că instituțiile publice centrale pot păstra, selecționa, inventaria, clasa și pune în circuit public arhivele lor sau ale instituțiilor subordonate aflate în depozitele de arhivă proprii.

Societățile și instituțiile publice, precum și organizațiile de drept privat însărcinate cu administrarea de servicii publice cu o misiune de serviciu public pot asigura administrarea arhivelor proprii cu acordul forului ierarhic superior și al Direcției Arhivelor Franței.

În legislația franceză conceptul de selecționare este asemănător cu cel prezent în legislația românească, lucru demonstrat de art. 16 din Decretul 79-1037/1979 (cu modificările din Decretul 2000-318 din 7 aprilie 2000): lucrarea de selecționare separă documentele cu termenul de păstrare permanent de cele lipsite de valoare practică sau destinate pentru cercetarea istorică și care urmează a fi eliminate.

La fel ca legislația românească, și cea franceză obligă/impune o colaborare directă între creator și instituția Arhivelor, orice situație contrară fiind lovită de nulitate.

În Franța, selecționarea documentelor din arhivele publice, indiferent de vechimea lor, revine Direcției Arhivelor Franței. Direcția Arhivelor Franței este

abilitată prin lege să acorde autorizații (vize) pentru listele de selecționare a documentelor întocmite de servicii, instituții și organisme care au în spații de păstrare proprii arhive publice. Orice selecționare fără viza Direcției Arhivelor Franței este interzisă. De asemenea, Direcția Arhivelor Franței este abilitată să întocmească listele de selecționare a documentelor din depozitele proprii și le supune vizei (acordului) unității creatoare. Este interzisă în mod expres selecționarea de documente fără această viză. Serviciile, instituțiile și organismele pot refuza selecționarea arhivelor publice aflate în depozitele din subordinea Arhivelor Franței numai cu o argumentare juridică solidă. Atunci când această argumentare juridică nu poate fi formulată, serviciile, instituțiile și organismele își reprimesc spre păstrare în spațiile de depozitare proprii arhivele propuse inițial pentru selecționare. Dacă timp de trei luni documentele nu sunt luate înapoi de către unitatea creatoare, Direcția Arhivelor Franței este abilitată prin lege să procedeze la eliminarea acestor documente. Astfel, ca un fapt specific, pentru fondurile aflate în depozitele proprii, Direcția Arhivelor Franței și unitățile sale subordonate pot face selecționări de documente cu avizul creatorului care, pe parcursul a 90 de zile, se poate opune listelor întocmite cu argumente solide. După trecerea intervalului amintit, fostul deținător poate reprimi documentele pentru care nu și-a dat acordul de distrugere. De menționat că procesul de distrugere (eliminare) a documentelor propuse pentru selecționare se realizează sub controlul tehnic al Direcției Arhivelor Franței.

Tot în scopul apărării Fondului Arhivistic Național, Legea nr. 16/1996, art. 10-11, dar mai ales instrucțiunile ei de aplicare (art. 29-36) prezintă, pe larg, modul de aplicare a conceptului de selecționare, care, în fond, este expresia concretă a gestionării corecte a documentelor prin separarea celor cu valoare istorică de cele a căror valoare practică a fost depășită și urmează a fi eliminate din depozitul de arhivă.

Aceste prevederi sunt de maximă importanță în condițiile în care, după anul 1990, criteriile de evaluare a unor categorii de documente s-au modificat prin adoptarea unor legi cu caracter reparatoriu.

În Franța, în cazul transferului de documente dintr-un depozit de *prearhivare* într-un depozit de arhivă aflat direct în subordinea Arhivelor Franței, unitatea depunătoare sau serviciul care a efectuat *prearhivarea* este obligat să întocmească o listă descriptivă sau un inventar (*bordereau descriptif*), care trebuie să conțină și termenul de punere în circuitul public pentru fiecare document în parte.

Conform legii, Arhivele Franței preiau din arhivele publice ale serviciilor, instituțiilor și organismelor creatoare de arhive publice conform legii. Arhivele Franței sunt obligate prin lege să înmâneze unităților predătoare câte un exemplar din inventarele și instrumentele de evidență ale arhivelor preluate.

În continuare, vom analiza situația arhivelor particulare așa cum este legiferată în secțiunea a II-a a capitolului 2 din Cartea a II-a din partea legislativă a Codului patrimoniului.

În primul rând, legea descrie procedura prin care arhivele particulare pot fi clasate* ca *arhive istorice* sau *arhive de interes public*. Clasificarea lor în această categorie nu implică transferul de proprietate la stat al documentelor clasate. Clasarea se face fie cu acordul proprietarului, fie, în lipsa acestui acord, prin decret dat cu avizul Consiliului de Stat. Arhivele particulare odată clasate ca arhive istorice devin imprescriptibile. Înstrăinarea, eliminarea, alterarea sau înstrăinarea de arhive clasate nu poate fi făcută decât cu acordul prealabil al Arhivelor Franței.

Pentru arhivele clasate există și o procedură de declasare. Aceasta poate fi inițiată fie la cererea proprietarului, fie la inițiativa Direcției Arhivelor Franței.

Scoaterea definitivă peste graniță a arhivelor clasate (exportul) este interzisă. Statul este abilitat să condiționeze eliberarea certificatului de liber export (scoatere temporară peste graniță) al unor arhive particulare neclasate de dreptul Arhivelor Franței de a reproduce (copia) total sau parțial aceste documente.

În cazul lichidării judiciare a unei societăți, Codul comercial al Franței prevede că înaintea vânzării sau distrugerii arhivei debitorului, lichidatorul judiciar este obligat să informeze autoritatea administrativă competentă, care beneficiază de drept de preempțiune, despre situația arhivei. Vânzarea publică a arhivelor particulare neclasate trebuie înștiințată Arhivelor Franței cu cel puțin 15 zile înainte și trebuie însoțită de un document care să precizeze exact data și locul vânzării.

Ca urmare a modificării contextului constituțional și juridic, după anul 1990, a constrângerilor la transparență sau la secret, a necesității protejării vieții private și asigurării accesului la cunoașterea istoriei, s-au impus anumite limite în modalitățile de comunicare a documentelor publice.

În Franța, capitolul 3 din Cartea a II-a a părții legislative a Codului patrimoniului tratează cadrul în care documentele ce formează arhive publice pot fi puse la dispoziția publicului. Există o prevedere în cod prin care se statuează că arhivele care erau libere pentru punere la dispoziția publicului înainte de depunere la Administrația arhivelor trebuie să rămână în continuare fără restricții și după depunere.

* În terminologia arhivistică franceză, *clasarea* sau *clasificarea* este rezultatul evaluării documentelor ca aparținând patrimoniului național istoric; a nu se confunda cu termenul din limba română, care presupune neintroducerea unor categorii de documente în circuitul științific, secretizarea, pentru motive prevăzute de lege.

Cu excepția documentelor care intră sub incidența Legii nr. 78-753 din 17 iulie 1978, referitoare la măsurile de ameliorare a relațiilor între administrație și public, a căror comunicare este statuată prin acest act normativ, termenul de comunicare a arhivelor publice în Franța, la fel ca și în România, este de 30 de ani de la crearea documentului.

În Franța și România, în afara termenului comun de 30 de ani după care documentele aflate în fondurile arhivistice naționale pot fi studiate de proprii cetățeni sau cei străini, există o serie de categorii exceptate, pentru care nu se aprobă nici un fel de derogare de la termenele stabilite de lege, ele referindu-se la siguranța și integritatea națională, pot afecta drepturi și libertăți individuale sau, potrivit Legii nr. 16/1996, art. 22, sunt într-o stare necorespunzătoare de conservare sau nu sunt prelucrate arhivistic.

Pentru o mai bună vizualizare am reprodus în tabelul de mai jos termenele de punere la dispoziția cetățenilor a documentelor publice, conform legislațiilor franceză și română:

Termen	Franța	România
150 ani	documente medicale	–
120 ani	dosare personale	–
100 ani	– dosare pentru grațieri – înscrisuri notariale – registre de stare civilă – registre intrare-ieșire – dosare pentru ipoteci – informații referitoare la persoane particulare rezultate din recensăminte sau anchete sociale	– documente medicale – registre de stare civilă – documente referitoare la siguranța și integritatea națională
90 ani	–	– dosare referitoare la crime – înscrisuri notariale
75 ani	–	– dosare personale
60 ani	– documente referitoare la viața privată – documente referitoare la integritatea și siguranța națională – arhiva creată de Administrația Prezidențială și Cabinetul Primului Ministru – arhiva Ministerului de Interne și a prefecturilor care conțin informații referitoare la siguranța de stat	–

	<ul style="list-style-type: none"> - arhiva poliției naționale referitoare la viața privată, apărarea națională - rapoarte ministeriale cu un conținut similar - rapoarte la dosare fiscale sau domeniiale - documente referitoare la prospecțiuni geologice - documente referitoare la pagubele de război 	
50 ani	-	<ul style="list-style-type: none"> - documente referitoare la politica externă - documente fiscale - dosarele societăților cu capital privat
40 ani	-	<ul style="list-style-type: none"> - documente privind viața privată (după decesul persoanei).

După cum se poate observa, legislația franceză este mult mai limitativă în comparație cu cea românească. În Franța, unitatea care are în administrare arhive publice și particulare este obligată prin lege să motiveze orice restricție de consultare a documentelor pe care le dețin. În cazul arhivelor particulare primite cu titlul de donație, moștenire, cesiune, de depozit revocabil sau dat de către stat sau colectivități teritoriale, acestea sunt obligate să respecte clauzele și condițiile specifice de păstrare și de consultare puse de proprietari.

Pentru a da eficiență normativelor analizate, atât legiuitorul român, cât și cel francez au prevăzut răspunderi și sancțiuni în funcție de gravitatea faptei.

În Franța, capitolul 4 din Cartea a II-a a părții legislative a Codului patrimonialului tratează răspunderea juridică, civilă și/sau penală, în domeniul arhivelor. În cazul în care se dovedește că un funcționar sau agent însărcinat cu preluarea și păstrarea arhivelor a încălcat regulile de păstrare sau de punere la dispoziție publică, acesta poate fi pedepsit cu închisoare de până la un an și/sau cu amendă în cuantum de 15 000 euro. În cazul în care o persoană, după încetarea funcției publice, deturmează, chiar și fără dovedirea intenției, poate fi pedepsită cu un an închisoare și/sau o amendă de 3.750 euro. Sunt pedepsite cu amendă începând cu 4.500 euro până la dublul valorii arhivelor înstrăinate sau distruse faptele de distrugere, înstrăinare sau vânzare a arhivelor clasate de către proprietarii acestora. De asemenea, înstrăinarea arhivelor clasate fără a se informa achizitorul de existența clasării, realizarea, fără autorizația administrativă prevăzută de lege, a oricărei operațiuni susceptibile de a modifica sau altera

arhivele deja clasate, precum și refuzul prezentării arhivelor clasate funcționarilor abilitați prin lege sunt pedepsite cu amendă de 3.750 euro.

În Legea nr. 16/1996, lipsa instrumentelor de evidență, reaua gestionare a fondului arhivistic este considerată contravenție și se amendează cu sumele înscrise la art. 30, cu adăugarea coeficientului de inflație.

Cu toate acestea, nu putem să nu observăm că, pentru contravenții, în partea legislativă referitoare la arhive a Codului patrimoniului francez sunt stabilite sume variind între 3.750 și 15.000 euro. Acest lucru nu este întâmplător și credem că reprezintă tocmai expresia valorii reale acordate de către legiuitor fondurilor documentare aflate la creatorii și deținătorii de arhivă din Franța.

În final, precizăm că în lucrarea de față nu am insistat decât asupra unor aspecte din actele normative arhivistice din cele două țări pe care le-am considerat importante și de actualitate.

Considerăm că, dincolo de asemănările sau, dimpotrivă, de aspectele specifice prezente în legislațiile celor două state, studierea experienței Arhivelor din Franța și, în general, a celor din alte state europene poate facilita perfecționarea activităților arhivistice din Arhivele Naționale ale României prin introducerea unor reglementări similare în legislația și practica arhivistică românească, care să fie în deplin consens atât cu tradițiile arhivistice românești, cât și cu legislația și practica arhivistică europeană.

Résumé

Une étude comparée entre la législation archivistique en Roumanie et en France doit nécessairement avoir comme point de départ la vérité fondamentale que la génération qui a fondé l'archivistique roumaine est la génération de l'entre-deux-guerres, formée sous l'influence de l'école française.

Entrée sous l'influence soviétique après la seconde guerre mondiale, la Roumanie a subi des retards face à l'évolution de l'archivistique européenne et particulièrement à celle française. De cette époque datent les différences spécifiques : le concept français des trois ages des archives, les archives courantes, intermédiaires et permanentes ; la pratique des missions des Archives Nationales auprès des ministères etc.